

YALOM - FRANKL & DE EXISTENTIËLE VRAAG NAAR DE DOOD

(in: Bulletin Logotherapie en Existentiële Analyse
Maart/April 2000)

Een *Yalom-special*. Voor een deel van de lezers is het mogelijk een eerste kennismaking met deze veelzijdige schrijver/leraar. Bewust zet ik deze dubbelterm naast elkaar, omdat bij Irvin Yalom het één de invulling geeft van het andere en vice versa. Natuurlijk is hij (emeritus) hoogleraar; de schrijver is gaan prevaleren in de persoon Yalom; hij is romancier, maar wel een die het niet kan laten de lezer soms zelfs puntsgewijs bekend te maken met de psychotherapie en dan wel de existentiële psychotherapie. Een deel van de lezers zal Yalom kennen als de auteur van 'Groepstherapie in theorie en praktijk', een titel die al een kwart eeuw hoog op de lijst in het psychotherapeutisch onderwijs staat. Anderen hebben Yalom voor het eerst ontdekt als de spannende romanschrijver en staan verbaasd als ze horen dat Yalom al dertig jaar een begrip is.

Ons Bulletin is sterk op de lijn van Viktor Frankl geënt. Frankl heeft zijn benadering 'Existentiële Analyse' genoemd. Yalom spreekt over 'Existential Psychotherapy'. Niet alleen in de naam zijn overeenkomsten aan te wijzen, ook de inhoud vertoont een grote verwantschap. Yalom is weliswaar een generatie jonger, maar beiden hebben al sinds jaren een grote invloed. Toch zijn er ook heel duidelijke verschillen aan te wijzen. Al lezende zullen we daar al wel wat van ontdekken. Het is verleidelijk om direct naar de verschillen toe te gaan, maar het is goed om met enkele losse opmerkingen bij de overeenkomsten te beginnen. Het feit dat de existentie voor zowel Yalom als Frankl zo centraal in hun denken staat, dat ze hun benadering van het bijbehorende bijvoeglijk naamwoord voorzien, is veelzeggend. Dat is het hart van de zaak. Een andere fundamentele overeenkomst is hun afkomst, die voor hun antropologie van essentieel belang gebleken is. Dat is voor beiden hun (Europees-)Joodse achtergrond. Ook de verhalende trant van hun betogen is deels daaruit te verklaren en vaker zijn beiden te 'betrappen' op vertellingen of voorbeelden uit de rabbijnse geschriften.

Yalom - Frankl & the existential question for death

(in: bulletin Logotherapy and Existential
Analysis March/April 2000)

A *Yalom-special*. For part of the readers it is possibly a first acquaintance with this versatile writer/teacher. Intentionally I put these double description next to each other, because with Irvin Yalom the one gives a completion of the other and vice-versa. Of course he is an (emeritus) professor; but the author is starting to prevail in the man Yalom; he is romancier, but he cannot leave of to make the reader sometimes even point by point acquainted with the psychotherapy and more specific the existential psychotherapy. A part of the readers will already know Yalom as the author of 'Groepstherapie in theorie en praktijk', a title that stands already a quarter of a century high on the list in the psychotherapeutic education. Others have discovered Yalom for the first time as the tense novelist and stand astonished if they hear that Yalom already for thirty years is so well known in certain circles.

Our bulletin has been grafted strong in the line of Viktor Frankl. Frankl's approach is called 'Existential Analysis'. Yalom speaks about 'Existential Psychotherapy'. Not only in the name are correspondences designate, also the contents shows a large affinity. Yalom is indeed a generation younger, but both have had for years a large influence. Nevertheless there can be designated also very clear differences. While reading we will discover a few things. It is tempting to look directly for the differences, but it is a good start to begin with some loose observations about the corresponding ideas. The fact that the existence for both Yalom and Frankl are so central in their thought, that they provide their approach with the associated adjective noun, is significant. That is the heart of the matter. Another fundamental agreement is their descent, which has proven to be very important for their anthropology. That is for both their (European-) Jewish context. Also the narrative style of their arguments can be explained partly from it and more often you can 'catch' both at using stories or examples from the Rabbinic writings. In June 1999 I asked Irvin Yalom by means of our e-mail contacts the next question: "I myself - but

In juni 1999 stelde ik Irvin Yalom via het E-mail contact de volgende vraag: "I myself - but maybe its too personal - am curious about the role of the jiddische mama in your philosophy. In 'Love's executioner', if I remember correct, it is in *the fat lady* you talk about it." waarop Yalom reageert met: "thanks for your note - speaking of yiddische mommas my next book will be out in two months and is: *momma and the meaning of life.*" In oktober daarop volgend is dit boek uitgekomen en over een half jaar zal het op de Nederlandse markt verschijnen onder de titel 'Mamma en de lessen van de ziel'. De vertaling van het boek is nog niet gereed, maar Uitgeverij Balans heeft ons alvast in de gelegenheid gesteld het omslagontwerp af te drukken - waarvoor hartelijk dank.

Na enkele overeenkomsten neergezet te hebben tussen Yalom en Frankl kan ik het nu niet laten toch ook enkele verschillen aan te tekenen. Die kant van het verhaal maakt het uiteindelijk juist zo boeiend. Om te beginnen bij de laatste opmerkingen in het bovengenoemde overeenkomsten tussen Yalom en Frankl, namelijk over het existentiële thema van de dood: Een duidelijk verschil is, dat waar Frankl uitdrukkelijk ruimte schept voor een metafysica, wat tegelijk een verwijt oplevert van deze en gene zijde, Yalom daar stellige grenzen trekt. Uitgaande van het feit dat de dood bij hem één van de vier existentiële zorgen is van de mens en deze het hart van zijn model uitmaken is dit een fundamentele notie. De grens van de dood kunnen wij niet over. Deze gedachte komt bij hem voort uit zijn interpretatie van Freud, die, naar Yalom's zeggen, de dood als idee meed. In zijn latere werk gaat Freud daar m.i. zeker wel op in, maar dat vergt een aparte studie en is te verstrekkend voor hier als commentaar op Yalom. Deze benadering van Yalom past overigens wel in de lijn van de existentiële filosofie, in het bijzonder de Franse school van Sartre c.s. Uitgaande van het Franse existentialisme is Yalom dan ook zuiverder op de graat dan Frankl. Hierbij moet tegelijk opgemerkt worden dat het Franse existentialisme à la Sartre nog geboren moest worden toen de theorieën van Frankl al breed bekend waren. Frankl sluit filosofisch eerder aan bij de fenomenologische school - dit past tevens beter bij de chronologie van het verhaal. Levinas is dan een meer voor de hand liggende link, maar goed, die put weer uit dezelfde bron. Toch zou Yalom er m.i. mee winnen als hij de kwestie naar het 'post-mortem' niet zou invullen en de vraag of betreffende de dood het 'niet-weten' voor

maybe its too personal - am curious about the role of the jiddische mama in your philosophy. In 'Love's executioner', if I remember correct, it is in *the fat lady* you talk about it." on which Yalom reacts with: "thanks for your note - speaking of yiddische mommas my next book will be out in two months and is: *Momma and the meaning of life.*" In October thereafter this book has been published and in half a year it will appear on the Dutch market under the title 'Mamma en de lessen van de ziel'. The translation of the book is not yet ready, but the publisher has put us in advance in the opportunity of printing the cover design - for which we are grateful.

After putting down some agreements between Yalom and Frankl I must nevertheless make some remarks on some differences too. That side of the story makes it eventually even more interesting. To start with the last observations in the aforesaid agreements between Yalom and Frankl, that is concerning the existential topic of death: A clear difference is, there where Frankl creates explicitly space for a metaphysics, which produces at the same time a reproach from several sides, Yalom draws a border there categorically. Starting with the fact that death is in his model one of the four existential worries of man and these determine the heart of it is a fundamental idea. We cannot pass the border of death. This idea originates with him from his interpretation of Freud, who avoided, after Yalom's interpretation, death as an idea. In his later works, after my opinion however, Freud certainly goes into the subject, but that demands a separate study and is too far-reaching for this moment for giving a fundamental comment on Yalom. This approach of Yalom is appropriate moreover, in the line of the existential philosophy, in particular the French school of Sartre c.s. Compared with the French existentialism Yalom is thus more pure than Frankl. At the same time must be noticed that the French existentialism à la Sartre was still non-existing when the theories of Frankl already were widely known. Frankl connects philosophically rather with the phenomenological school - this is more appropriate with the chronology. Levinas is then a more obvious link, but of course, he draws from the same source. Nevertheless Yalom would gain by, after my opinion if he would, not filling up the question about the 'post-mortem' and leave open the answer concerning the question about death. The 'not-knowing' applies to the situation *before* death or *after* death, or perhaps both. The

de dood of *na* de dood geldt, of misschien beide, open laat. De *vraag* naar de dood is existentieel - het *antwoord* niet, uitgaande van de implicaties van Yalom's eigen filosofie.

Een ander verschil zou kunnen zijn dat Yalom uiteindelijk toch Amerikaan is. Natuurlijk, met wortels in Oost-Europa en een -bijna genetisch vastgelegd- weten van antisemitisme als Amerikaan van de tweede generatie Russisch-Joodse immigranten. In hoeverre Yalom deze achtergrond heeft kunnen loslaten, zoals hij zijn religieuze achtergrond achter zich gelaten heeft -en is dit wel 'geslaagd'?- is een belangwekkende vraag en in dit bestek niet te beantwoorden. Ik volsta nu met de stelling: Yalom is volop Amerikaan in het land van de ongekende mogelijkheden. Een groot stuk dramatisch-Europese geschiedenis is aan de Verenigde Staten voorbijgegaan, althans het werd daar van een relatieve afstand ervaren. Het allerdiepste tijdperk, in de Europese geschiedenis van de 20ste eeuw, is voor Frankl persoonlijk zeer bepalend geweest. Dit heeft volop z'n weerslag gekregen in zijn 'Existentele Analyse'. Amerikanen lijken gemiddeld toch echt optimistischer dan Europeanen. En als dat niet het geval is, dan is het in ieder geval wat wij Europeanen *vinden* en wij compenseren ons gebrek aan lichtvoetigheid meestal met het argument dat Amerikanen minder diepgang hebben. Dat valt van Yalom niet te beweren. Hij is grondig en - inderdaad - lichtvoetig. Er is wel een verschil in karakter tussen Frankl en Yalom. Dat valt niet allemaal aan de hand van cultuur-verschillen te verklaren; deels zal het te maken hebben met een verschil in levensloop; deels omdat ze behoren tot een verschillende generatie; vooral zijn het onderscheiden individuen met een verschillend karaktertype.

question to death is existential - not the *answer*, judging by the implications of Yalom's own philosophy.

Another difference could be that Yalom eventually is an American. Of course, with roots in Eastern Europe and an -almost genetically fixed - knowledge of anti-Semitism as an American of the second generation Russian-Jewish immigrants. To what extent has Yalom possibly abandoned this context, as he did with his religious context - and did this succeed anyhow? - is an interesting question and impossible to answer here. I conclude now with the proposition: Yalom is fully American in the country of the unprecedented possibilities. A large piece of dramatic-European history has passed by the United States, at least it was experienced there from a relative distance. The darkest era, in the European history of the 20th century, has been for Frankl personally very determinative. This had fully its repercussion in 'Existential Analysis'. Americans seem in average really more optimistic than Europeans. And if that is not the case, then it is in any case what we Europeans *think* and we generally compensate our lack of light-footedness with the argument that Americans have less depth. That cannot be claimed about Yalom. He is thoroughly and - indeed - light-footed. There is, however, a difference in character between Frankl and Yalom. That cannot be explained totally by means of cultural differences; partly it will have to do with a difference in their life course; partly because they belong to a different generation; most of all they are distinguished individuals with a different character type.